

Van onderwijs op maat naar buiten-maats onderwijs

Job De Meyere
Ilse Geerinck

Overzicht

- ◆ 1. Cartografie: het actuele onderwijsveld in kaart brengen
= aangeven wat 'eigentijds' en 'on-eigentijds' is (cf. Simons, in press).
- ◆ 2. Eigentijds: 'eigen aan de tijd'
 - Een toenemende tendens van 'onderwijs op maat van het individu.'
 - Hoofdfiguren ('eigentijdse actoren') binnen het onderwijsveld verhouden zich tot zichzelf op een 'competente wijze'.
- ◆ 3. On-eigentijds: 'aanwezig maar niet eigentijds'
 - Niet klassiek, maar buiten-maats
 - Bijfiguren ('on-eigentijdse actoren') handelen in de schaduw van de eigentijdse actoren, verhouden zich tot zichzelf op een buiten-maatse wijze.
- ◆ 4. Conclusie: Publiek onderwijs als buiten-maats onderwijs

1. Cartografie als onderzoeksmethode

- ◆ Cartografie (M. Foucault): in kaart brengen van het actuele onderwijslandschap, van het vertrouwde en vanzelfsprekende en van datgene waar we geen aandacht voor hebben maar wel aanwezig is.
- ◆ Actoren: school, leerling, leerkracht, ouder, enz.
- ◆ In kaart brengen van de (ver)houdingen, d.i. de wijze waarop we ons verhouden tot onszelf, de ander en de wereld.
- ◆ Houding is een *bepaalde* verhouding tot zichzelf (*ethos*) (Foucault 1984, 26; 2004, 195):
 - Actueel en historisch
 - We vallen niet samen met ons zelf = vrijheid (anders doen/handelen).

2. Eigentijds onderwijs: 'onderwijs op maat'

- ◆ Leerkracht grijpt aan op een publiek
- ◆ Publiek: niet *de* (gemene, gemiddelde) leerling of *de* klas, maar een groep van individuen.
- ◆ Beginsituatie: 'de individuele maat', d.i. de leerbehoeften, tekorten en noden van elke leerling in het bijzonder.
- ◆ Onderwijs: (leer)zorg aanbieden, een middel om de behoeften te vervullen en de tekorten weg te werken.
- ◆ Onderzoek: het optimaliseren van het leerproces met het oog op het behalen van de vooropgestelde doelen
-> zicht krijgen op het publiek: beginsituatie in kaart brengen.

-
- ◆ Doel van onderwijs: verwerven van competenties ('leerwinsten') -> het versterken van het 'menselijk kapitaal', uitbreiding en ontwikkeling van de economische kennissamenleving (cf. Masschelein & Simons 2007).
 - ◆ Reflecterende en bijsturende houding:
 - Instrumenten: Feedback, evaluatie, peiling
 - Deugden: aanpassingsvermogen, accuraatheid, analytisch vermogen, anticiperen, inlevingsvermogen
 - ◆ Pedagogische relatie: 'contract-relatie'
Contract: vastleggen van het verloop en tijdsbestek van het leertraject en de rechten en plichten van de leerling/leerkracht.
'Give-and-take'-relatie ('ruilhandel') (Yun Lee Too 2003): in ruil voor 'leerkrediet' onderwerpt de leerling zich aan het curriculum.

Eigentijdse actoren

- ◆ 'Eigentijdse leerling':
 - Iemand die voortdurend naar zichzelf kijkt in termen van (leer)tekorten, (leer)behoeften en een gemis aan competenties.
 - Iemand die zich voortdurend positioneert in verhouding tot anderen.
 - Actief op zoek gaat naar onderwijscentra waar hij/zij de eigen leerbehoeften kan bevredigen, d.i. competenties kan verwerven.

Eigentijdse actoren

◆ 'Eigentijdse leerkracht':

- Iemand die zichzelf ziet als een 'expert': eigenaar van (persoonlijk) verworven waar/goed.
- De waarde van zijn goed ('kennis') is afhankelijk van 'wat werkt' (effectiviteit). (Simons & Kelchtermans 2008).

'Wat werkt' heeft een tweevoudige betekenis:

- ◆ 1. 'Wat werkt' is datgene dat aansluit en rekening houdt met de individuele leerbehoeften (bv. belang van evaluatie van de docent/les) -> boeken van leerwinsten bij IIn.
- ◆ 2. 'Wat werkt' is datgene wat de maatschappelijke en economische noden en behoeften vervult -> het verrijken van de kennissamenleving/economie.

Eigentijdse actoren

◆ Eigentijdse school:

- Ziet zichzelf als dienstverlener van een waardevol ('kwaliteitsvol') produkt, nl. kennis.
- Door het verwerven van een eigen identiteit (toe-eigenen van specifieke kennis) een positie op de markt verkrijgen.
- Verlenen van (leer)zorg op maat van elk individu, rekening houdend met diens tekorten en behoeften. Bv. Aanbod van diverse leertrajecten, diversiteit aan studiekeuzen, enz.
- Pro-actief tewerk gaan om te kunnen inspelen op de noden van de leerling-klant (marktonderzoek).

Publieke ruimte

- ◆ Vrije markt voor het verhandelen van competenties ('private eigendommen') (Kenway, Bullen, Fahey & Robb, 2006).
- ◆ Voortdurend bezig zijn met de eigen identiteit ('Wie ben ik, als leerkracht, als leerling, enz.?') – representatie – zichtbaarheid.
- ◆ Publieke ervaring: publiciteit (zichtbaar maken) van de individuele en toegeëigende competenties.
- ◆ Mogelijkheid tot handelen op grond van wat we hebben en nog niet hebben (startcompetenties - bijscholing).
- ◆ Markt: instandhouden van ongelijkheid op grond van competenties en vaardigheden -> competitie.
- ◆ Kapitaalkrachtig handelen: 'effectief' handelen -> winst boeken (=competenties verwerven).

3. On-eigentijds 'Mateloos onderwijs'

- ◆ Leerkracht grijpt aan op het publiek
- ◆ Publiek: de gedeelde zaak -> wat niemand bezit, niemand zich kan toe-eigenen.
- ◆ Beginsituatie: de liefde voor de zaak -> voorbereiden = toewijden aan de zaak.
- ◆ Onderwijs: 'kennis' verwijst niet naar een toe-eigenen (privatiseren) van een competenties, vaardigheden die uitgewisseld kunnen worden. 'Kennis' = aandachtige houding -> betrokken op de zaak zelf.

- ◆ Onderzoek: oefenen in het aanwezig zijn bij zichzelf en datgene wat voorligt, niet afgeleid worden (concentratie).
- ◆ Doelloos onderwijs -> onderwijs omwille van het onderwijs: tijd en ruimte om zich in te laten met de zaak zelf, zonder reden, zonder doel (cf. Agamben 2000).
- ◆ Aandachtige houding: bij zichzelf aanwezig zijn, bij de dingen staan: 'wat is', het 'werkelijke' (S. Weil).
- ◆ Relatie leerling-leerkracht = 'Erotische relatie' (Socrates):
de leerkracht verleidt de leerling doorheen zijn/haar liefde voor de zaak (Memorabilia III, xi).

On-eigentijdse actoren

- ◆ 'On-eigentijdse leerling':
 - Ervaart de school als 'verplichting': geen keuze, maar omdat het moet.
 - De tijd doorstaan – > school-lopen.
- ◆ 'On-eigentijdse leerkracht'
 - Geen positionering ten aanzien van een veranderende kennismarkt, maar de liefde voor het vak.
 - Geen zelfbetrokkenheid in termen van (professionele) identiteit.
 - Begeestering voor het vak: zich overgeven aan en inlaten met wat voorligt en toekomt.
 - Voorbereiding: 'oefening' om zichzelf een houding te geven naar het vak.
 - 'Met handen en voeten' – onbegrensd.

On-eigentijdse actoren

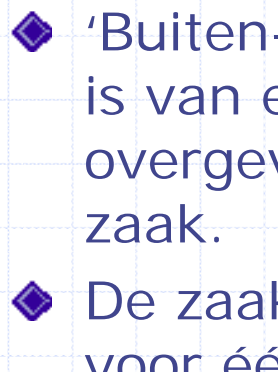
◆ 'On-eigentijds school':

- Niet bezig met zichzelf met het oog op een doel of een effect.
- Bewaarschool: bewaren van de mens als beginner (cf. Arendt 1994).
- Genereus handelen: handelen zonder doel, zonder waarom (J. Eckhart).
- Intentie en act vallen samen: spelen om het spel, leren om te leren.
- Zorg voor elke leerling als 'beginner': leerling valt niet samen met zijn tekorten en gebreken.

4. Mateloos onderwijs als publiek onderwijs

- ◆ Publiek: 'The community of those who have no-thing in common' (Lingis 1994, Agamben 1993).
- ◆ 'Gemene goed' = zaak: een 'tussen' dat niemand zich kan toe-eigenen/privatiseren – van niemand in bijzonder.
- ◆ Beginsituatie: de ervaring als gelijke aangesproken te worden (cf. Rancière 1987).
- ◆ Houding: bij de zaak blijven, rond de zaak samenkomen -> niet *over* de zaak (cf. Diprose 2002, 190).

Bv. Een boek lezen: niet lezen om de gedachte eigen te maken, maar 'lezen om het lezen' (= delen in de gedachte -> geen positie tov van het boek).

-
- ◆ 'Buiten-maats onderwijs' is onderwijs dat niet op maat is van elke leerling maar waarin we ons mateloos overgeven en ons inlaten met de zaak, uit liefde voor de zaak.
 - ◆ De zaak is voor ieder van ons van belang, maar niet voor één iemand in het bijzonder.
 - ◆ 'Waarom?' → 'daarom' = omdat het zo hoort, de zaak zelf het eist en afdwingt, uit liefde voor de zaak (geen persoonlijke oordeel).
 - ◆ Buiten-maats onderwijs is publiek onderwijs: onderwijs waarin ieders maat wordt opgeschort en we delen in de zaak zelf.

Contact

Job De Meyere
(Docent Lerarenopleiding Vorselaar - KHK)
job.de.meyere@khk.be

Ilse Geerinck
(PhD - Centrum voor Wijsgerige Pedagogiek – KULeuven)
ilse.geerinck@ped.kuleuven.be

Referenties

- ◆ Agamben, G. (1993). *The Coming Community*. (Transl. M. Hardt). Minneapolis/London: University of Minnesota Press.
- ◆ Agamben, G. (2000). *Means without Ends. Notes on Politics*. (Transl. V. Binette & C. Casarino). Minneapolis/London: University of Minnesota Press.
- ◆ Arendt, H. (1994). De crisis van de opvoeding. In: Arendt, H., *Tussen verleden en heden. Vier oefeningen in politiek denken* (Vert.& inl. J. Masschelein & R. Peeters) (pp. 101-124). Leuven: Garant.
- ◆ Diprose, R. (2002). *Corporeal Generosity. On Giving with Nietzsche, Merleau-Ponty, and Levinas*. Albany: State University of New York Press.
- ◆ Foucault, M. (1984). *The History of Sexuality, vol. 2: The Use of Pleasure*. London: Penguin.
- ◆ Foucault, M. (2004). *Breekbare Vrijheid. Teksten en interviews*. Amsterdam: Boom/Parrèsia.
- ◆ Kenway, J. Bullen, E. Fahey, J with Robb, S. (2006). *Haunting the Knowledge Economy*. International Library of Sociology: Routledge.

- ◆ Lingis, A. (1994). *The community of those who have nothing in common*. Indianapolis: Indiana University Press.
- ◆ Masschelein, J. & Simons, M. (2007). Competentiegericht onderwijs: voor wie? Over de 'kapitalistische' ethiek van het lerende individu. *Ethische Perspectieven* 4, 398-421.
- ◆ Rancière, J. (1987). *Le maître Ignorant. Cinq leçons sur l'émancipation intellectuelle*. Paris: Fayard.
- ◆ Simons, M. (in press). Meesterschap. In: J. Masschelein (red.). *De lichtheid van het opvoeden*. Leuven: Lannoo.
- ◆ Simons, M. & Kelchtermans, G. (2008). Teacher professionalism in Flemish policy on teacher education: a critical analysis of the Decree on teacher education (2006) in Flanders, Belgium. *Teachers and Teaching* 14(4), 283-294.
- ◆ Yun Lee Too (2003). *The Pedagogical Contract. The Economies of Teaching and Learning in the Ancient World*. Michigan: The University of Michigan Press.
- ◆ Xenophanes (s.d.), *Herinneringen aan Socrates (Memorabilia)* (M. Van Deventer, transl.). Amsterdam: S.L. Van Looy & H. Gerlings.